

Utrata wartości aktywów i koszt kapitału – powiązanie rachunkowości finansowej i zarządczej

Katarzyna Trzpiota

Jednym z obowiązków kierownictwa jednostki jest zadbanie, aby sporządzone i zaprezentowane sprawozdanie finansowe spełniało wymogi przewidziane prawem oraz wiernie i rzetelnie odzwierciedlało sytuację finansową i majątkową jednostki. W trakcie sporządzania sprawozdania wykorzystywane obecnie są informacje z zakresu rachunkowości finansowej, zarządczej i finansów. Niniejsze opracowanie na przykładzie problemów utraty wartości wskazuje konieczność ściślejszego współdziałania księgowych, controllerów i specjalistów z zakresu zarządzania finansami. W opracowaniu szczególny nacisk zostanie położony na zasady wynikające z MSR 36 i KSR 4 dotyczące aktywów trwałych niefinansowych.

1. Wstęp

Jednostki sporządzające sprawozdania finansowe zgodnie zarówno z ustawą o rachunkowości, jak i z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej (MSSF/MSR) mają obowiązek przedstawić w tym sprawozdaniu wierny i rzetelny obraz sytuacji finansowej i majątkowej jednostki oraz jej wynik finansowy.

Wśród zasad rachunkowości, na które stosowanie należy zwrócić szczególną uwagę przygotowując sprawozdanie finansowe, jest zasada ostrożności. Jednym z aspektów stosowania tej zasady jest dokonywanie odpisów aktualizacyjnych składników aktywów w celu doprowadzenia ich wartości wynikającej z ksiąg rachunkowych do niższej wartości rynkowej.

Obowiązek dokonywania odpisów aktualizacyjnych wynika odpowiednio z:

- art. 7 ust 1 i art. 28 ustawy z 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz.U. z 2009 r. Nr 152, poz. 1223 ze zm.) oraz Krajowego Standardu Rachunkowości nr 4 „Utrata wartości aktywów” (Dz.Urz. Min. Fin. z 2007 r. Nr 8, poz. 46),
- przepisów MSSF i MSR, wśród których należy przede wszystkim wskazać MSR 36 „Utrata wartości aktywów”.

Międzynarodowy Standard Rachunkowości 36 „Utrata wartości aktywów” stosuje się do utraty wartości wszystkich aktywów, z wyjątkiem:

- zapasów – MSR 2,
- aktywów powstających w wyniku realizacji umów o usługę budowlaną – MSR 11,
- aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego MSR 12,
- aktywów z tytułu świadczeń pracowniczych – MSR 19,
- aktywów finansowych, które są przedmiotem MSR 32 – MSR 39, a w przyszłości MSSF 9,
- nieruchomości inwestycyjnych wycenianych w wartości godziwej – MSR 40,
- aktywów biologicznych związanych z działalnością rolniczą wycenianych w wartości godziwej pomniejszonej o szacunkowe koszty związane ze sprzedażą – MSR 41,
- aktywów trwałych (lub grup do zbycia) zaklasyfikowanych jako przeznaczone do sprzedaży zgodnie z MSSF 5 „Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży oraz działalność zaniechana”,
- odroczonego kosztów nabycia oraz wartości niematerialnych wynikających z praw umownych ubezpieczyciela zgodnie z umowami ubezpieczeniowymi będących przedmiotem MSSF 4 „Umowy ubezpieczeniowe”.

Zasady dokonywania odpisów w wymienionych sytuacjach są uregulowane w odrębnych standardach wskazanych obok. Krajowy standard rachunkowości nr 4 „Utrata wartości aktywów” przyjęty w 2007 r. przez Komitet Standardów Rachunkowości z kolei w sposób kompleksowy wskazuje zasady dokonywania odpisów aktualizacyjnych od wszystkich aktywów z wyjątkiem zmniejszenia wartości spowodowanej odpisami amortyzacyjnymi.

Celem pojawienia się tych standardów było między innymi wskazanie na:

- konieczność kompleksowego podejścia do utraty wartości aktywów,
- podobieństwa procedury ustalania odpisu aktualizującego wycenę aktywów wobec utraty przez nie wartości, niezależnie od tego, czy są to aktywa związane z działalnością operacyjną jednostki, czy też są to inwestycje,
- zasady wynikającej z ustawy wyceny bilansowej aktywów, odzwierciedlające wszelkie, zarówno korzystne, jak i niekorzystne (z powodu utraty wartości) dla jednostki skutki bieżących ruchów cen rynkowych i zmian wartości godziwej niektórych długo- i krótkoterminowych (KSR) aktywów jednostki,
- sposób ujmowania w księgach rachunkowych odpisu aktualizującego, który zależy od charakteru rozpatrywanych aktywów,
- konieczność przestrzegania zasady indywidualnej bilansowej wyceny aktywów nawet wtedy, gdy składniki te nie wypracowują korzyści ekonomicznych samodzielnie, lecz w grupie, wraz z innymi aktywami (cel KSR).

Utrata wartości jest problemem żywym. Kierownictwo jednostki powinno cały czas być świadome kontroli ze strony organów regulacyjnych i wyczerpania rynku na kwestie utraty wartości i jej ujawniania. Jest to problema-

tyka szczególnie istotna w dobie kryzysu. Ostatnie ogromne zainteresowanie przypadło na lata 2008/2009. Obecnie, w związku z lipcową przeceną akcji na światowych giełdach należy spodziewać się kolejnego wzrostu zainteresowania dokonywaniem odpisów aktualizacyjnych i ich prezentacją w sprawozdaniach finansowych. Aktualne nadal pozostają kwestie wskazywane przez analityków i ekspertów rynku finansowego w zakresie problematyki utraty wartości w sprawozdaniach (Walters 2010: 3):

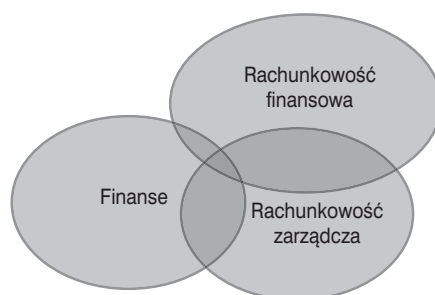
- Poziom wykazanej utraty wartości w latach 2008/2009 był niższy, niż wielu się obawiało. Stąd też z podobną sytuacją możemy mieć do czynienia w 2011 r.
- Pomimo ostatnich wzrostów ceny akcji nie osiągnęły jeszcze poziomu sprzed kryzysu kredytowego. Wielu ekspertów jest zdania, że powrót do poziomu sprzed kryzysu kredytowego zajmie gospodarkom krajów G20 wiele lat.
- Najważniejsze dane do wyceny i zasadność prognoz nadal wymagają uwagi.
- Warunki obrotu są nadal trudne, więc firmy mogą nie zrealizować prognoz. Ponadto spadek ceny akcji poniżej wartości księgowej jest tylko jedną z potencjalnych przesłanek utraty wartości; należy również starannie oceniać zmiany innych założeń, takich jak długoterminowe stopy wzrostu, kursy walut, udział w rynku itp.
- Koszt kapitału jest nadal wysoki.
- Utrata wartości firmy i utrata wartości niematerialnych są nadal przedmiotem zainteresowania organów nadzoru, ponieważ kryzys finansowy uderzył we wszystkie kraje i sektory gospodarki. Poprawa koniunktury prawdopodobnie nie nastąpi równocześnie we wszystkich krajach i sektorach.

Regulacje zarówno MSR 36, jak i KSR 4 nie są regulacjami łatwymi (Bohnam i in. 2006: 254). Wymagają wykorzystania informacji, do których dostęp nie jest łatwy, a w wielu przypadkach nie zawierają konkretnych wskázówek postępowania przy ograniczonym dostępie do danych.

Wyżej wskazane przepisy nakazują dokonywanie odpisów aktualizujących w sytuacji, gdy wartość księgowa składnika aktywów jest wyższa od wartości, którą jednostka może odzyskać albo poprzez jego sprzedaż, albo poprzez dalsze użytkowanie. Powyższe oznacza iż konieczne jest zintegrowanie systemu informacyjnego przedsiębiorstwa i wykorzystanie nie tylko informacji tradycyjnie przypisywanych rachunkowości finansowej, ale także informacji z zakresu rachunkowości zarządczej, zarządzania finansami – jednym słowem bardzo szeroko rozumianych informacji zarządczych. Wskazana problematyka jest więc jednym z przykładów obszarów, gdzie wyraźnie należy podkreślić: nie ma systemów informacyjnych wykorzystywanych w zarządzaniu podmiotem, jest jeden system informacyjny, który gromadzi, przetwarza, a następnie dostarcza odpowiednio skonfigurowanych informacji różnym użytkownikom.

Można zatem stwierdzić, iż na przykładzie zagadnienia utraty wartości realizowane jest kompleksowe podejście do informacji w podmiocie.

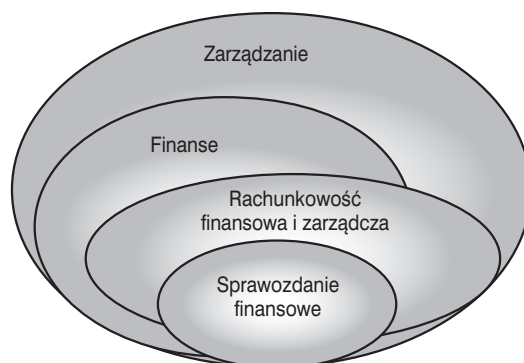
Od tradycyjnego podejścia, gdzie rachunkowość finansowa zajął się z rachunkowością zarządczą (Messner 2007: 20–24; Turyna 2008: 17; Messner 2000: 118; Hansen 1994: 5; Gmytrasiewicz 2002: 29–30), czasem podatkową (Olchowicz 2011: 18–44) i finansami zmierzamy do podejścia, gdzie wszystkie te podsystemy tworzą wspólny zbiór informacyjny (por. Sobańska 2010: 74; Buk 2006: 145 i nast.; Jaruga 2002: 44; Karmańska 2006: 69). Przy czym należy zauważyć, iż dane te będą nie tylko wykorzystywane w aspektach o charakterze finansowym, ale także w szeroko rozumianych problemach z zakresu zarządczego.

Rys. 1. Powiązania między rachunkowością a finansami – podejście tradycyjne. Źródło: opracowanie własne.

Obecnie sprawozdanie finansowe, i to zarówno sporządzane zgodnie z ustawą o rachunkowości, jak i to sporządzane zgodnie z MSSF/MSR, wymaga wykorzystania danych o charakterze wewnętrznym, zarządczym. Za najważniejsze wskazać należy tu informacje niezbędne do prawidłowej wyceny np. środków trwałych i wartości niematerialnych (czas użytkowania, metoda amortyzacji, wartość likwidacyjna), zapasów (stopień przydatności dla jednostki, możliwa do uzyskania cena sprzedaży, poziom marży i poziom kosztów do wyceny produkcji niezakończony), wyróżnianie segmentów operacyjnych i założeń do ich wyceny – przykłady te można mnożyć. Właśnie wskazany wyżej MSR 36 zawiera szereg wymogów, które dobitnie pokazują iż przepływ informacji w różnych aspektach powinien być płynny, a dane te dostępne szerokiemu kręgowi użytkowników. Patrząc na wymogi tegoż standardu, okazuje się konieczne do sporządzenia w sposób prawidłowy sprawozdania finansowego wykorzystanie budżetów zarówno operacyjnych, jak i strategicznych (Karmańska 2006: 458–486), rachunku cyklu życia produktu, rachunku kosztów docelowych czy też rachunku redukcji kosztów,

analizę wartości (Sobańska 2010: 635) czy zwyczajowo dotychczas przypisywane finansom szacunki przyszłych przepływów pieniężnych (Birgham 2001: 452).

Rys. 2. Powiązania między rachunkowością, finansami a zarządzaniem – spojrzenie kompleksowe. Źródło: opracowanie własne.

Analizując główne wymogi regulacji MSR 36 i KSR 4, wskażę na obszary, gdzie następuje styk informacji z zakresu rachunkowości finansowej, zarządczej i finansów i gdzie bez ścisłego współdziałania służb zajmujących się ww. zagadnieniami nie będzie można przygotować sprawozdania finansowego spełniającego wymogi jakościowe.

2. Aktywa przynoszące korzyści – system informacyjny

W prawie bilansowym mamy dwa podejścia do ustalania wartości odpisów z tytułu utraty wartości aktywów:

- odpisy dotyczące pojedynczych składników aktywów,
- odpisy dotyczące składników aktywów wypracowujących korzyści ekonomiczne grupowo.

I tu mamy pierwszy dowód na niezbędną integralność systemu informacyjnego. Ośrodek wypracowujący środki pieniężne jest bowiem najmniejszym możliwym do określenia zespołem aktywów generującym wpływy pieniężne w znacznym stopniu niezależne od wpływów pieniężnych pochodzących z innych aktywów lub grup aktywów (§ 6 MSR 36 i § 2.6 KSR 4). Musi istnieć bowiem wewnętrzny system informacyjny, dzięki któremu uzyskać można informacje o tym, które aktywa współpracują ze sobą przy wypra-

cowywaniu przepływów pieniężnych. Sama tradycyjna ewidencja, dotycząca np. powierzenia odpowiedzialności za środki trwałe, okazuje się niewystarczająca. Zdolność do grupowego przynoszenia jednostce przyszłych korzyści ekonomicznych zachodzi wtedy, gdy warunkiem niezbędnym do czerpania korzyści z użytkowania (utrzymywania lub zbycia) pojedynczego składnika aktywów jest jego wykorzystywanie (utrzymywanie lub zbycie) łącznie z innymi składnikami aktywów. Oznacza to, iż określone aktywa nie są utrzymywane przez jednostkę po to, by samodzielnie/pojedynczo przynieść przepływy pieniężne, ale po to by łącznie z innymi przysporzyć korzyści ekonomicznych. Jako przykład można podać choćby budynek produkcyjny – jest on potrzebny do produkcji, stoją w nim maszyny, wykorzystywane są technologie i licencje produkcyjne i dzięki temu, że wyroby produkowane są w tym budynku za pomocą środków trwałych, narzędzi, wartości niematerialnych oraz innych nakładów generowane są przepływy pieniężne. Wyizolowanie przepływów przypadających na sam budynek jest niewykonalne. Nie ma znaczenia, czy ośrodek generuje przepływy pieniężne z zewnątrz, czy pochodzą one z transakcji wewnętrznych. Ośrodkiem wypracowującym korzyści ekonomiczne może być także zespół aktywów, wytwarzający produkty wykorzystywane (w całości lub części) na własne potrzeby jednostki, mimo że praca takiego zespołu aktywów nie powoduje bezpośredniego wpływu środków pieniężnych od jednostek lub osób z otoczenia danej jednostki. Warunkiem uznania takiego zespołu aktywów za ośrodek wypracowujący korzyści ekonomiczne jest tylko to, aby na produkty wytwarzane przez grupę aktywów istniał aktywny rynek.

Pomocą przy identyfikowaniu ośrodka wypracowującego korzyści ekonomiczne jest rozpoznanie z zakresu decyzji zarządczych:

- sposobu nadzorowania działalności jednostki (według wyodrębnionych ze względów zarządczych ośrodków odpowiedzialności za działania jednostki lub według produktów, branż, lokalizacji, regionów itp.),
- sposobu podejmowania decyzji o kontynuowaniu lub zaniechaniu działalności oraz o dalszym użytkowaniu lub zbyciu aktywów.

W kontekście powyższego musi istnieć ewidencja, na bieżąco aktualizowana, na podstawie której będzie można dowiedzieć się, jakie ośrodki wypracowujące korzyści ekonomiczne w podmiocie funkcjonują, jakie aktywa i o jakie wartości są do nich przypisane, w jakich okresach i kwotach następują przemieszczenia aktywów, czy zidentyfikowano wartość firmy bądź, w przypadku regulacji polskich, ujemną wartość firmy, jak jest ona rozliczana, czy występują aktywa wspólne, zobowiązania, rezerwy na oczekiwane zwroty dotyczące przypisanych do ośrodka aktywów.

Oczywiście należy pamiętać, iż niezależnie od tego, czy rozważany będzie odpis dotyczący pojedynczo pracującego składnika, czy też składnika pracującego w grupie, księgowo (z pewnymi wyjątkami) kwota odpisu musi być przypisana do pojedynczego składnika majątkowego.

3. Źródła informacji o konieczności przeprowadzenia odpisu

MSR 36 wskazuje, że test na utratę wartości trzeba wykonywać okresowo, a także zawsze wtedy, gdy dane są informacje o możliwości utraty wartości (MSR 36 § 10). Co roku powinny być testowane aktywa wrażliwe, czyli takie, które ze względów technologicznych, sposobu ich użytkowania zagrożone są szybszą utratą wartości. Zaliczymy do tej grupy m.in. wszystkie urządzenia wykorzystujące zaawansowane technologie. Jednostka sama powinna ocenić, konsultując ze służbami technicznymi, które maszyny i urządzenia należy zaliczyć do tej grupy. Co roku także jednostka ma obowiązek oceniać, czy nie należy dokonać odpisu aktualizacyjnego od wartości niematerialnych i prawnych, które mają nieokreślony czas użytkowania, oraz wartości firmy.

Krajowy Standard Rachunkowości nr 4 zakłada, że ocenę pod kątem utraty wartości należy przeprowadzać na każdy dzień bilansowy (§ 4.1 i 4.7 KSR).

Najczęściej testy przeprowadza się przed końcem roku, przy okazji przeprowadzania prac związanych z zamknięciem roku. Zalety tego są następujące:

- testy mogą zostać przeprowadzone w czasie, gdy więcej zasobów dostępnych jest do ich realizacji,
- proces przeprowadzania dorocznych testów na utratę wartości może zostać zsynchronizowany z procesem budżetowania, który zapewnia dane do testów wartości użytkowej,
- można dokonać oceny wszelkiej ewentualnej utraty wartości i związanych z nią pozycji podlegających ujawnieniu przed rozpoczęciem procesu przygotowywania sprawozdań finansowych na koniec roku.

W świetle regulacji i MSR 36, i KSR 4 pierwszym krokiem jest zawsze ocena, czy należy przeprowadzić procedury ustalania odpisu aktualizującego wycenę aktywów spowodowanego utratą przez nie wartości – zarówno w odniesieniu do aktywów wykorzystywanych do działalności operacyjnej, jak i inwestycji, bez względu na to, czy są one dostępne do użytkowania (tzn. gotowe, przystosowane już do użytkowania), czy jeszcze nie. Przepisy wskazują, iż należy w tym zakresie zbadać okoliczności ustalane na podstawie zewnętrznych i wewnętrznych źródeł informacji.

Tak więc, rozważając utworzenie odpisu aktualizującego, należy zwrócić szczególnie uwagę na informacje o:

- spadku wartości rynkowej podobnych/takich samych aktywów,
- wystąpieniu lub prawdopodobieństwu wystąpienia niekorzystnych zmian technologicznych,
- zmianach, szczególnie nagłym wzroście rynkowych stóp procentowych,
- spadku przydatności składnika,
- uszkodzeniu aktywa,
- zmianach niekorzystnego sposobu wykorzystywania aktywa,
- prawdopodobieństwie pogorszenia wyników ekonomicznych uzyskiwanych za pomocą tego aktywa.

Przesłanki zewnętrzne	Przesłanki wewnętrzne
<ul style="list-style-type: none"> – utrata wartości rynkowej danego składnika aktywów odnotowana w ciągu okresu jest znacznie większa od utraty, której można było się spodziewać w wyniku upływu czasu i zwykłego użytkowania – w ciągu okresu nastąpiły lub nastąpią w niedalekiej przyszłości znaczące i niekorzystne dla jednostki zmiany o charakterze technologicznym, rynkowym, gospodarczym lub prawnym w otoczeniu, w którym jednostka prowadzi działalność, lub też na rynkach, na które dany składnik aktywów jest przeznaczony – w ciągu okresu nastąpił wzrost rynkowych stóp procentowych lub innych rynkowych stóp zwrotu z inwestycji i prawdopodobne jest, że wzrost ten wpłynie na stopę dyskontową stosowaną do wyliczenia wartości użytkowej danego składnika aktywów i istotnie obniży wartość odzyskiwalną składnika aktywów – wartość bilansowa aktywów netto jednostki sporządzającej sprawozdanie finansowe jest wyższa od wartości ich rynkowej kapitalizacji 	<ul style="list-style-type: none"> – uszkodzenie – w ciągu okresu nastąpiły lub też prawdopodobne jest, że w niedalekiej przyszłości nastąpią znaczące i niekorzystne dla jednostki zmiany dotyczące zakresu lub sposobu, w jaki dany składnik aktywów jest aktualnie użytkowany lub zgodnie z oczekiwaniami będzie użytkowany; do takich zmian zalicza się niewykorzystywanie składnika aktywów, plany zaniechania działalności lub restrukturyzacji działalności, do której dany składnik należy, lub plany zbycia tego składnika aktywów przed uprzednio przewidzianym terminem oraz ponowna ocena okresu użytkowania danego składnika aktywów z nieokreślonego na okres określony – dostępne są dowody pochodzące ze sprawozdawczości wewnętrznej świadczące o tym, że ekonomiczne wyniki uzyskiwane przez dany składnik aktywów są lub w przyszłości będą gorsze od oczekiwanych

Tab. 1. Przesłanki pochodzące z zewnętrznych i wewnętrznych źródeł informacji. Źródło: opracowanie własne.

Są to w dużej części informacje, których zbieraniem zajmują się służby controllingowe podmiotu.

Dodatkowo MSR 36 wskazuje, iż istnieje szereg przesłanek pochodzących ze sprawozdawczości wewnętrznej jednostki. Należy do nich zaliczyć następujące:

- Przepływy pieniężne wydatkowane na nabycie danego składnika aktywów lub późniejsze zapotrzebowanie na środki pieniężne przeznaczane na eksploatację bądź konserwację tego składnika aktywów są znacznie wyższe niż kwoty pierwotnie przewidziane w budżecie na te cele.
- Rzeczywiste przepływy pieniężne netto, zysk lub strata z działalności operacyjnej wiążąca się z tym składnikiem aktywów są na niższym poziomie niż kwoty przewidziane w budżecie.
- Nastąpił znaczący spadek przewidzianych w budżecie przepływów pieniężnych netto lub zysku z działalności operacyjnej lub znaczący wzrost przewidzianej w budżecie straty związanej ze składnikiem aktywów.
- Wystąpiły straty operacyjne lub wpływy pieniężne netto związane ze składnikiem aktywów po podsumowaniu wyników bieżącego okresu z przewidzianymi w budżecie przyszłymi wynikami.

Wystąpienie jednej z powyżej wymienionych przesłanek (należy pamiętać, że mogą wystąpić również inne, niewymienione czynniki) nakłada na jednostkę obowiązek przeprowadzenia testu na utratę wartości. I po raz kolejny widzimy ścisłe powiązanie podsystemów nauk o zarządzaniu.

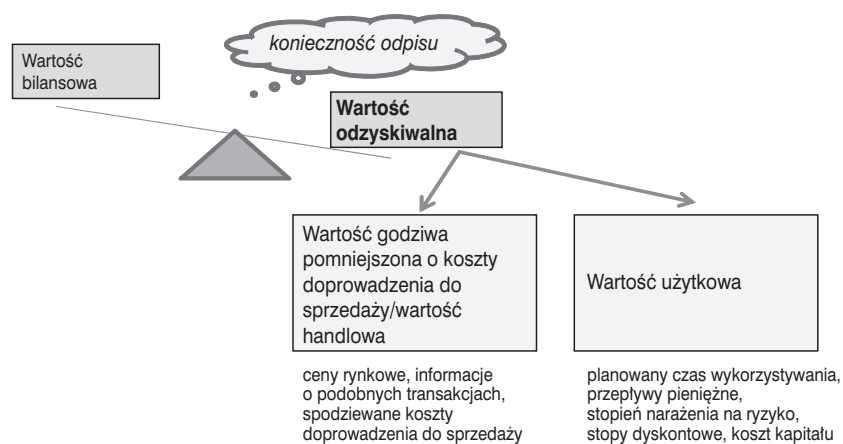
4. Informacja zarządcza a wartość odzyskiwalna

Zgodnie z wymogami MSR 36 odpisu aktualizującego należy dokonać zawsze wtedy, gdy wartość księgowa (wartość bilansowa) jest wyższa od wartości odzyskiwalnej obiektu oceny pod kątem utraty wartości. Obiektem oceny może być pojedynczy składnik aktywów albo ośrodek wypracowujący przepływy ekonomiczne. Wartością odzyskiwalną może być wartość handlowa (cena sprzedaży netto) pomniejszona o spodziewane koszty przeprowadzenia tej sprzedaży albo wartość użytkowa. Wybierana jest wyższa z tych wartości, przy czym – poza nielicznymi wyjątkami – należy oszacować obie te wartości i dopiero dokonać wyboru wyższej. Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości jest bowiem zawsze nadwyżką wartości bilansowej danego składnika aktywów lub ośrodka wypracowującego środki pieniężne nad jego wartością odzyskiwalną (§ 6 MSR 36, § 2.14 KSR 4).

Ustalenie wartości odzyskiwalnej, niezależnie od tego, czy będzie to wartość godziwa, czy użytkowa, jest zawsze dużym wyzwaniem dla służb finansowo-księgowych. Poprzez wskazanie, iż szacując te wartości, należy opierać się m.in. na obserwowanych wartościach pochodzących z rynku, śledząc np. zawierane transakcje, znajdujemy wskazanie, iż informacje potrzebne do wyznaczenia tych kwot raczej dostępne są finansistom niż księgowym. Służby finansowe i controlling charakteryzuje nastawienie na dane dotyczące teraźniejszości i przyszłości (Karmańska 2006: 496), podczas gdy księgowi raczej nastawieni są na zbieranie danych o aktach po pierwsze bezpośrednio związanych z jednostką i po drugie już dokonanych.

Regulacje prawa – zarówno ustawa, jak i MSR – nakazują ujęcie skutków odpisu aktualizującego albo jako koszty bieżącego okresu, albo jako zmniejszenie wcześniej powstałego kapitału z aktualizacji wyceny¹. Przepisy wskazują, że zawsze, gdy wartość bilansowa ustalona zgodnie z odpowiednimi artykułami ustawy o rachunkowości lub MSSF/MSR jest wyższa od wartości odzyskiwalnej, należy dokonać odpisu aktualizującego, odnosząc go w koszty albo jako zmniejszenie kapitału z aktualizacji wyceny (w przypadku aktywów, w odniesieniu do których taki kapitał został uprzednio ujęty).

Wartość odzyskiwalna to kwota, którą jednostka będzie mogła odzyskać w związku z danym składnikiem aktywów. Przyjmuje się, że wartość odzyskiwalna może być to wartość, która odpowiada cenie sprzedaży netto składnika aktywów (wartość handlowa) lub jego wartości użytkowej, zależnie od tego, która z nich jest wyższa. Takie samo podejście obowiązuje w tym zakresie w ustawy o rachunkowości, KSR i MSR.

Rys. 3. Wymogi informacyjne do odpisów aktualizujących. Źródło: opracowanie własne.

Najlepszym źródłem ustalania wartości godziwej/handlowej, która powinna być pomniejszona o koszty sprzedaży danego składnika aktywów, jest ważna umowa sprzedaży zawarta na warunkach rynkowych pomiędzy zainteresowanymi i dobrze poinformowanymi stronami transakcji po uwzględnieniu kosztów krańcowych (Sobańska 2010: 58–74), które mogą być przypisane bezpośrednio do czynności zbycia danego składnika aktywów.

Ustalenie wysokości wartości godziwej pomniejszonej o koszty sprzedaży może być możliwe nawet wówczas, gdy dany składnik aktywów nie jest przedmiotem obrotu na aktywnym rynku. Przy braku ważnej umowy sprzedaży, gdy dany składnik aktywów znajduje się w obrocie na aktywnym rynku, za jego wartość godziwą pomniejszoną o koszty sprzedaży przyjmuje się cenę rynkową obniżoną o koszty jego zbycia. Najodpowiedniejszą ceną rynkową jest zazwyczaj bieżąca oferowana cena zakupu. Jeśli bieżące oferowane ceny zakupu nie są dostępne, podstawę oszacowania wartości godziwej pomniejszonej o koszty sprzedaży może stanowić cena ostatnio dokonanej transakcji, pod warunkiem że w okresie pomiędzy datą tej transakcji a dniem przeprowadzenia szacunku nie nastąpiły znaczące zmiany uwarunkowań gospodarczych. W praktyce raczej służby finansowe i controllingowe zajmują się zbieraniem informacji o cenach pochodzących z transakcji przeprowadzanych na rynku.

Jeśli brak zarówno ważnej umowy sprzedaży, jak i aktywnego rynku na dany składnik aktywów, określenie wartości godziwej pomniejszonej o koszty sprzedaży należy oprzeć na możliwie najbardziej wiarygodnych informacjach, którymi jednostka dysponuje na dzień bilansowy, dotyczących przeprowadzonych na warunkach rynkowych transakcji pomiędzy zaintereso-

wanymi i dobrze poinformowanymi stronami transakcji. Od tak uzyskanej kwoty należy odjąć koszty zbycia. Ustalając te wartości, jednostka powinna przeanalizować wyniki niedawnych transakcji, których przedmiotem były podobne aktywa z tego samego sektora gospodarki. Wartość godziwa pomniejszona o koszty sprzedaży nie odzwierciedla sprzedaży pod przymusem, chyba że kierownictwo zmuszone jest do przeprowadzenia natychmiastowej sprzedaży.

Koszty zbycia są kosztami krańcowymi, dającymi się bezpośrednio przyporządkować do czynności zbycia składnika aktywów, z wyłączeniem kosztów finansowych i obciążeń z tytułu podatku dochodowego. Do przykładów wydatków związanych ze zbyciem należą:

- koszty usług prawnych,
- opłaty skarbowe,
- inne obciążenia podatkowe związane z transakcją sprzedaży,
- koszty usunięcia składnika aktywów,
- bezpośrednie koszty krańcowe poniesione w celu doprowadzenia składnika aktywów do stanu umożliwiającego jego sprzedaż.

Wartość odzyskiwalną może stanowić także wartość użytkowa, która jest bieżącą, szacunkową wartością przyszłych przepływów środków pieniężnych, których wystąpienia oczekuje się z tytułu dalszego użytkowania składnika aktywów oraz jego zbycia na zakończenie okresu użytkowania.

Oszacowanie wartości użytkowej danego składnika aktywów powinno uwzględniać następujące elementy:

- szacunkową prognozę przyszłych przepływów pieniężnych, które zgodnie z oczekiwaniami jednostka może uzyskać z tytułu danego składnika aktywów,
- oczekiwania dotyczące ewentualnych zmian kwot lub terminów wystąpienia powyższych przyszłych przepływów pieniężnych,
- wartość pieniądza w czasie odzwierciedloną przez bieżącą wolną od ryzyka stopę procentową,
- wpływ niepewności związanej z naturą danego składnika aktywów na jego cenę,
- inne czynniki, takie jak brak płynności, które uczestnik rynku może odzwierciedlić w wycenie wartości przyszłych przepływów pieniężnych, które jednostka oczekuje uzyskać z danego składnika aktywów.

Zatem oszacowanie wartości użytkowej składnika aktywów wymaga po pierwsze posiadania budżetu (Karmańska 2006: 445–455) – oszacowania przyszłych wpływów i wypływów pieniężnych pochodzących z dalszego użytkowania składnika aktywów oraz z tytułu jego ostatecznego zbycia – oraz zastosowania odpowiedniej stopy dyskontowej do tych przyszłych przepływów pieniężnych. Obie te czynności są wykorzystaniem danych pochodzących z rachunkowości zarządczej i finansów (Jaruga 2002: 657 i nast.).

Powyższe informacje są typowymi informacjami pochodzącymi z podsystemu rachunkowości zarządczej i finansów. Budżetowanie, planowanie

przepływów finansowych to na przykład standardowe narzędzia rachunkowości zarządczej/controllingu i finansów.

Ponadto standard wskazuje na dwa podejścia tradycyjne i oczekiwanych przepływów pieniężnych. W podejściu tradycyjnym wykorzystuje się pojedynczą sekwencję szacunkowych przepływów pieniężnych oraz jedną stopę dyskontową, którą często określa się mianem „stopy proporcjonalnej do ryzyka”. Dlatego też uznaje się, że stosowanie pojedynczej stopy dyskontowej jest w stanie uwzględnić wszystkie oczekiwania dotyczące przyszłych przepływów pieniężnych oraz odpowiednią premię za ryzyko. Podejście tradycyjne kładzie największy nacisk na wybór stopy dyskontowej. Natomiast podczas przeprowadzania wyceny podejście oczekiwanych przepływów pieniężnych nie wykorzystuje pojedynczego, najbardziej prawdopodobnego przepływu środków, ale uwzględnia wszystkie oczekiwania dotyczące prawdopodobnych przepływów pieniężnych.

Różnica pomiędzy podejściem tradycyjnym a metodą oczekiwanych środków pieniężnych sprowadza się więc do tego, że drugie podejście koncentruje się na bezpośredniej analizie badanych przepływów pieniężnych i opiera się na bardziej szczegółowo określonych założeniach wyceny. Zwrócić należy uwagę, iż zastosowanie podejścia oczekiwanych przepływów pieniężnych podlega ograniczeniom wynikającym z analizy stosunku kosztów do korzyści. Dysponując wieloma danymi, jednostka jest w stanie opracować szereg prognoz przepływów pieniężnych, a w innej sytuacji jednostka może nie być w stanie opracować bardziej szczegółowej prognozy zmiennych przepływów pieniężnych, nie ponosząc przy tym poważnych wydatków. Dlatego też jednostka powinna zawsze oceniać, czy ponoszenie kosztów zdobycia dodatkowych informacji zwiększa wiarygodność wyceny (por. objaśnienia do MSR 36).

Dokonując szacowania wartości użytkowej, musimy przepływy pieniężne zdyskontować za pomocą odpowiednio dobranej stopy dyskontowej (Karmańska 2006: 1039). Zgodnie z MSR i KSR za podstawę szacunku jednostka może przyjąć następujące stopy:

- średnioważony koszt kapitału danej jednostki, ustalony za pomocą takich technik, jak kapitałowy model wyceny,
- krańcowa stopa kredytu (zadłużenia) jednostki,
- inne rynkowe stopy pożyczek/kredytów.

Przy czym KSR 4 zaleca stosować średnioważony koszt kapitału danej jednostki lub stopę zwrotu z podobnych transakcji rynkowych (§ 8.2.26).

Powyższe stopy powinny zostać odpowiednio skorygowane, aby:

- odzwierciedlić ocenę rynkową konkretnych rodzajów ryzyka związanych z szacunkowymi przepływami środków pieniężnych z tytułu danego składnika aktywów,
- wyeliminować ryzyka, które nie dotyczą szacunkowych przepływów pieniężnych uzyskanych z danego składnika aktywów, lub ryzyka, o które szacunkowe przepływy pieniężne zostały już skorygowane.

Należy uwzględnić takie rodzaje ryzyka, jak ryzyko związane z danym krajem, walutą oraz ceną.

Koszt kapitału to współczynnik obrazujący zarówno strukturę kapitału, koszt jego poszczególnych składników, jak i poziom ryzyka związanego z danym przedsięwzięciem. Jako koszt kapitału należy stosować minimalną stopę zwrotu, jakiej wymaga dany dawca kapitału (Modigliani i Miller 1958: 261–297). Średnioważony koszt kapitału, jakim dysponuje spółka (WACC) jest wypadkową kosztu kapitału własnego oraz kosztu kapitałów obcych (Szczepankowski 2007: 85). Koszt ten w przypadku kosztu kapitału własnego determinowany jest przez koszt alternatywnych możliwości wykorzystania kapitału i wyliczany jest powszechnie na podstawie modelu CAPM (*Capital Asset Pricing Model*). Często również dokonuje się tu podziału kapitału własnego na kapitał zwykły i kapitał uprzywilejowany, jeżeli w podmiocie spotykamy tego typu udziały.

Poziomy stopy WACC warunkują:

- stopa zwrotu wolna od ryzyka – ustalana na podstawie stopy zwrotu osiągananej ze skarbowych papierów dłużnych
- premia za ryzyko – określająca poziom zysku rekompensującego ryzyko inwestora przy inwestycji w akcje,
- współczynnik Beta – jest to miara zmiany stopy zwrotu z danego papieru wartościowego w stosunku do zmian stopy zwrotu z portfela rynkowego,
- struktura finansowania – określająca proporcje pomiędzy finansowaniem dłużnym a kapitałem własnym,
- koszt długu – określający koszt finansowania dłużnego skorygowany o tarczę podatkową.

Paragraf 55 MSR 36 i 8.2.24 KSR 4 nakładają wymóg stosowania stopy dyskontowej do kwoty przed opodatkowaniem. Aby ustalić wartość użytkową danego składnika aktywów, jednostka stosuje zwykle pojedynczą stopę dyskontową. Niemniej jednak, jeśli wartość użytkowa jest wrażliwa na różnice w ryzykach dla poszczególnych okresów lub terminową strukturę stóp procentowych, jednostka stosuje różne stopy dyskontowe dla różnych okresów.

Warto wskazać, że MSR 36 stanowi, że jeśli istnieją jakiegokolwiek przesłanki świadczące o tym, że dany składnik aktywów mógł utracić część swojej wartości, należy oszacować wartość odzyskiwaną tego pojedynczego składnika aktywów. Dopiero jeśli oszacowanie wartości odzyskiwalnej pojedynczego składnika aktywów nie jest możliwe, jednostka powinna ustalić wartość odzyskiwalną ośrodka wypracowującego środki pieniężne, do którego należy dany składnik aktywów (ośrodek wypracowujący środki pieniężne danego składnika aktywów). Ustalenie odpisu od składników zaliczonych do tej grupy jest zdecydowanie prostsze niż w przypadku składników zaliczanych do grupy aktywów wypracowujących korzyści ekonomiczne grupowo i aktywów wspólnych.

Zgodnie z KSR 4 i MSR 36 za aktywa wypracowujące korzyści ekonomiczne grupowo należy uważać ośrodek wypracowujący korzyści eko-

nomiczne wraz z przyporządkowanymi do niego aktywami wspólnymi, wartością firmy lub ujemną wartością firmy. Z kolei ośrodek wypracowujący korzyści ekonomiczne (zwany w KSR 4 zamiennie ośrodkiem) to najmniej możliwy do zidentyfikowania zespół aktywów, które wypracowują korzyści ekonomiczne grupowo, w znacznym stopniu niezależnie od korzyści ekonomicznych pochodzących z innych aktywów wypracowujących korzyści ekonomiczne pojedynczo lub z innych ośrodków wypracowujących korzyści ekonomiczne.

Aktywa wspólne to składniki aktywów, które przyczyniają się do powstania przyszłych korzyści ekonomicznych netto możliwych do osiągnięcia przez jednostkę dzięki ich wykorzystaniu w powiązaniu z funkcjami przynajmniej dwóch składników aktywów wypracowujących korzyści ekonomiczne pojedynczo i/lub ośrodków wypracowujących korzyści ekonomiczne. Do aktywów wspólnych nie zalicza się wartości firmy, choć przepisy nakazują również wskazywać, jaka część wartości firmy przypada na poszczególne ośrodki wypracowujące korzyści ekonomiczne.

Oznacza to, że wynikająca z ksiąg rachunkowych wartość tzw. grupowego obiektu oceny utraty wartości obejmować powinna:

- sumę wartości netto wszystkich aktywów składających się na ośrodek wypracowujący korzyści ekonomiczne,
- część wartości netto aktywów wspólnych przypadającą na ten ośrodek,
- część wartości netto firmy wiążącą się z dwoma lub więcej ośrodkami przypadającą na ośrodek (lub wymagającą uwzględnienia część ujemnej wartości firmy),
- zmniejszające tak ustaloną wartość zobowiązanie i rezerwę, gdy potencjalne zbycie tego ośrodka lub wchodzących w jego skład aktywów wymaga przejęcia przez jednostkę nabywającą określonego zobowiązania lub rezerwy jako zmniejszenie.

Dopiero w odniesieniu do tak ustalonej wartości księgowej można dokonywać porównania wartości godziwej (handlowej) ośrodka i jego wartości użytkowej.

5. Problemy z ujawnieniem informacji

Przepisy nakazujące dokonywania odpisów z tytułu utraty wartości regulują kwestie związane z ujawnianiem określonych danych w sprawozdaniu finansowym. Regulacje te to zwłaszcza rozdział 11 KSR 4 i § 126–140 MSR 36 oraz szczegółowe wymogi zawarte w innych standardach wymienionych na początku opracowania w zakresie nieuregulowanym MSR 36.

I jednostki w zasadzie wywiązują się z tych wymogów. Ale wywiązują się w minimalnym stopniu. Na przeanalizowanych ponad 100 sprawozdań finansowych skonsolidowanych i jednostkowych sporządzonych zgodnie z MSSF za lata 2005–2010² we wszystkich sprawozdaniach zawarte były ujawnienia z zakresu polityki rachunkowości w podziale na odpisy dla akty-

wów finansowych i niefinansowych. Najczęściej jednak było to objaśnienie ogólne, brzmiące w każdym przypadku niemal podobnie, odnoszące się do podstawowych założeń teoretycznych. Dość często przybierało ono brzmienie zbliżone do przedstawionego poniżej: „Aktywa o nieokreślonym okresie użytkowania, takie jak wartość firmy lub koszty niezakończonych prac rozwojowych, nie podlegają amortyzacji, lecz corocznie są testowane pod kątem możliwej utraty wartości. Aktywa podlegające amortyzacji analizuje się pod kątem utraty wartości, ilekroć jakieś zdarzenia lub zmiany okoliczności wskazują na możliwość niezrealizowania ich wartości bilansowej. Stratę z tytułu utraty wartości ujmuje się w wysokości kwoty, o jaką wartość bilansowa danego składnika aktywów przewyższa jego wartość odzyskiwalną. Wartość odzyskiwalna stanowi wyższą z dwóch kwot: wartości godziwej aktywów, pomniejszonej o koszty sprzedaży, lub wartości użytkowej. Dla potrzeb analizy pod kątem utraty wartości aktywa grupuje się na najniższym poziomie, w odniesieniu, do którego występują dające się zidentyfikować odrębne przepływy pieniężne (ośrodki wypracowujące środki pieniężne). Niefinansowe aktywa, inne niż wartość firmy, w odniesieniu, do których uprzednio stwierdzono utratę wartości, oceniane są na każdy dzień bilansowy pod kątem występowania przesłanek wskazujących na możliwość odwrócenia dokonanego odpisu” (GRUPA SYGNITY „Skonsolidowane sprawozdanie finansowe za rok zakończony 31 grudnia 2010”, s. 19, nota 4.3.6).

Nie budzą zastrzeżeń również ogólne informacje dotyczące rozlokowanych odpisów aktualizacyjnych. Wszystkie spółki w notach objaśniających prezentują wartość odpisów lub wartość ich odwrócenia przypadającą na środki trwałe wartości niematerialne i prawne, zapasy, aktywa finansowe. Informacja ta prezentowana jest w tabeli (środki trwałe i wartości niematerialne, czasem zapasy) albo w sposób opisowy standardowo brzmiący: „Odpisy aktualizujące na dzień 31.12.20XX r. wynoszą..., za okres porównawczy... zł” albo „Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości aktywów w podziale segmentowym ujawnione w sprawozdaniu z całkowitych dochodów obejmują:

- odpisy aktualizujące wartość należności,
- odpisy aktualizujące wartość zapasów,
- odpisy aktualizujące wartość rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych, zgodnie z MSR 36 i MSSF 5,
- odpisy aktualizujące wartość firmy” (SSF Orlen 2009 r., nota 5.2.b).

Sporadycznie jednak zdarza się informacja przy tych notach o tym, iż oszacowanie kwoty odpisu wynika z analizy grupy aktywów grupowo przynoszących korzyści ekonomiczne. Zaledwie w trzech sprawozdaniach skonsolidowanych zostało wskazane, iż odpisy te są wynikiem analizy przesłanek w związku z jednostkami zależnymi wchodzącymi w skład grupy kapitałowej, które zidentyfikowane zostały jako ośrodki wypracowujące korzyści ekonomiczne: „Na dzień 31 grudnia 2009 r. przeprowadzono test na

utrata wartości aktywów dla ośrodków generujących przepływy pieniężne (CGU – *Cash Generating Unit*), w przypadku których zidentyfikowano przesłanki utraty wartości zgodnie z MSR 36. W wyniku testu nie stwierdzono utraty wartości aktywów trwałych” (SSF Orlen 2009 r., nota 11).

Ogromnym niedostatkiem sprawozdań finansowych jest kwestia ujawniania, a właściwie braku ujawniania informacji o założeniach wykorzystywanych do szacowania odpisów z tytułu utraty wartości. Zwrócę tu uwagę na postanowienie MSR 36 z § 132, zgodnie z którym zaleca się ujawnienie założeń przyjętych przez jednostkę dla celów ustalenia wartości odzyskiwalnej aktywów (ośrodków wypracowujących środki pieniężne) w ciągu okresu. W przypadku gdy wartość firmy lub składnik wartości niematerialnych o nieokreślonym okresie użytkowania jest uwzględniony w wartości bilansowej danego ośrodka wypracowującego środki pieniężne, paragraf 134 MSR 36 nakłada na jednostkę wymóg ujawniania informacji o szacunkach. Jednostki – nawet te, które dokonują odpisów od wartości firmy – rzadko opisują szczegółowo przyjęte założenia. Najczęściej jest to lakoniczne stwierdzenie np. „Na dzień 31 grudnia 2010 r. Grupa nie zidentyfikowała przesłanek do przeprowadzenia testu na utratę wartości środków trwałych” (GK STALEXPORT AUTOSTRADY S.A. „Skonsolidowane sprawozdanie finansowe na dzień i za rok kończący się 31 grudnia 2010 r.”, nota 13).

Jako na wyjątek należy zwrócić uwagę na prezentację ze sprawozdania skonsolidowanego finansowego Grupy Kapitałowej Narodowy Fundusz Inwestycyjny Magna Polonia S.A. na 31.12.2010 r.³, gdzie w nocie 14 i 15 przedstawiono nie tylko fakt przeprowadzenia testu, ale też analizę przesłanek i założeń do testu: „Grupa przeprowadziła test na utratę wartości »wartości firmy« przyporządkowanej do ośrodka generującego przepływy pieniężne – INFO TV FM Sp. z o.o. W wyniku zastosowania procedur testujących nie rozpoznano utraty wartości firmy. Wartość odzyskiwalna została ustalona na podstawie skalkulowanej wartości użytkowej. Testowana »wartość firmy« powstała w wyniku przejęcia kontroli nad spółką INFO TV FM Sp. z o.o. Wartość firmy dotycząca Velvet LLC została w całości objęta odpisem aktualizacyjnym”.

Kolejno wskazano założenia do przeprowadzonych testów, takie jak okresy prognozy i uzasadnienie ich długości, stopy dyskontowe i sposób ich wyliczenia, ze szczególnym zwróceniem uwagi na wyliczenie premii za ryzyko, stopy wzrostu przepływów oraz udział w rynku prognozowanym i wrażliwość na zmiany założeń dotyczących udziału w rynku.

Zwrócić pragnę też uwagę na sprawozdanie finansowe GRUPY SYGNITY „Skonsolidowane sprawozdanie finansowe za rok zakończony 31 grudnia 2010 r.” (nota 19, s. 44), gdzie wynik testu jest pozytywny – odpis jest niekonieczny, ale spółka szczegółowo objaśnia założenia: „Wynik testu na utratę wartości. Wartość odzyskiwalna CGU, ustalona na podstawie wyliczeń wartości użytkowej przewyższa jego wartość bilansową, stąd nie roz-

poznano odpisu z tytułu utraty wartości w odniesieniu do wartości firmy. Ze względu na fakt, iż wycena ta oparta jest w dużej mierze o przewidywane wyniki operacyjne i finansowe, dodatkowo uzależnione od prognoz dotyczących rozwoju rynku, Zarząd wskazuje na nieodłączną niepewność związaną z realizacją tych prognoz”. Grupa Sygnity wskazuje założenia do oszacowania stopy dyskontowej (WACC). Przypisuje kwoty wartości firmy do ośrodków wypracowujących przepływy, wskazuje kwoty wartości użytkowej, istotne założenia testu na utratę wartości firmy oraz analizę wrażliwości, nadwyżkę wartości odzyskiwalnej nad wartością bilansową. Wylicza i prezentuje zmiany stopy dyskontowej, która powoduje, że wartość odzyskiwalna jest równa wartości księgowej, zmiany stopy wzrostu do wyliczenia wartości rezydualnej, która powoduje, że wartość odzyskiwalna jest równa wartości księgowej, oraz zmiany poziomu marży zysku operacyjnego w latach 2011–2015, która powoduje, że wartość odzyskiwalna jest równa wartości księgowej.

Na tle innych sprawozdań tego typu ujawnienia pozwalające zrozumieć, jak bardzo dziś jest powiązana sprawozdawczość finansowa z finansowymi, to rzadkość.

W mniejszym stopniu prezentuje w sprawozdaniu finansowym testy na utratę wartości Grupa kapitałowa LOTOS SA (wszystkie sprawozdania za badany okres), GK Orlen SA (wszystkie sprawozdania za badany okres), choć zakres tych ujawnień jest mniejszy niż we wskazanych wyżej przykładach.

6. Podsumowanie

Jak zostało wskazane, regulacje zarówno MSR 36 jak i KSR 4 nie są regulacjami łatwymi. Wątpliwą kwestią może być także porównywalność danych prezentowanych w sprawozdaniach, szczególnie jeśli pamiętać będziemy o praktyce prezentowania informacji o założeniach do dokonywanych odpisów aktualizacyjnych (Bohnam i in. 2006: 254). Jednak należy zwrócić uwagę na fakt, iż wydanie w 1998 r., a potem znowelizowanie w 2004 r. MSR 36 oraz wydanie KSR 4 w roku 2007 dostarczyło jednak wielu wskazówek, jak bardziej wiarygodnie, rzetelnie i zrozumiale ujawniać w sprawozdaniach finansowych skutki niekorzystnych zdarzeń

Przeprowadzenie procedury odpisów aktualizacyjnych jest niesłychanie trudne i pracochłonne. Wymaga nie tylko oszacowania wartości godziwej składników aktywów, ale także zaplanowania przepływów pieniężnych, które mogą być uzyskane dzięki temu majątkowi, oraz przyporządkowania ewentualnych zobowiązań i rezerw do obejmowanych odpisami aktywów.

Do prawidłowej wyceny niezbędne jest poczynienie i zweryfikowanie szeregu założeń finansowych (przepływy, czas prognozy, stopu dyskontowe, wpływ czynników ryzyka) itd. Jest to jednak niezbędne w celu wiernego

i rzetelnego przedstawienia obrazu jednostki, a potem zaprezentowania w sprawozdaniu finansowym, które będzie przydatne szerokiemu kręgowi interesariuszy.

Informacje o autorce

Dr Katarzyna Trzpiola – Pracownia Rachunkowości i Rewizji Księgowej, Katedra Finansów i Rachunkowości, Wydział Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego. E-mail: trzpiola@mail.wz.uw.edu.pl.

Przypisy

- ¹ Najdobitniej ilustrującym to zagadnienie przykładem jest tryb postępowania w przypadku odpisów z tytułu utraty wartości środków trwałych wycenianych według modelu przeszacowania zgodnie z MSR 16 albo przeszacowanych na podstawie odrębnych przepisów zgodnie z art. 32 ust 4 ustawy o rachunkowości.
- ² Analizą objęte były sprawozdania spółek giełdowych finansowych i niefinansowych – dobór losowy.
- ³ Sprawozdanie jest dostępne na stronie internetowej NFI http://www.magnapolonia.com.pl/index.php?option=com_remository&Itemid=10&func=select&id=1.

Bibliografia

- Birgham, E. i J. Houston 2001. *Fundamentals of Financial Management*, Harcourt College Publishers.
- Bonham, M., Curtis, M., Davies, M., Dekker, P., Denton, T., Moore, R. i H. Richards 2006. *Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej w interpretacjach i przykładach*, t. 3, Warszawa: LexisNexis.
- Buk, H. 2006. *Nowoczesne zarządzanie finansami Planowanie i kontrola*, Warszawa: C.H. Beck.
- Gmytrasiewicz, M. 2002. *Rachunkowość finansowa*, Warszawa: Difin.
- Hansen, D.R. i M.M. Mowen 1994. *Management Accounting*, South-Western Publishing.
- Jaruga, A. (red.) 2002. *Rachunkowość zarządcza Koncepcje i zastosowania*, Łódź: SWSPiZ.
- Karmańska, A. 2006. *Rachunkowość zarządcza i rachunek kosztów*, Warszawa: Difin.
- Messner, Z. 2000. Funkcje współczesnej rachunkowości. *Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości*, t. 56 SKWP.
- Messner, Z. (red.) 2007. *Rachunkowość finansowa z uwzględnieniem MSSF*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Modigliani, F. i M.H. Miller 1958. The Cost of Capital, Corporation Finance and the Theory of Investment. *The American Economic Review*, nr 3 (48).
- Olchowicz, I. 2011. *Rachunkowość podatkowa*, Warszawa: Difin.
- Rozporządzenie Komisji (WE) Nr 1126/2008 z dnia 3 listopada 2008 r. przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w szczególności MSR 36 Utrata wartości aktywów ze zmianami.
- Sobańska, I. 2010. *Rachunkowość zarządcza, podejście operacyjne i strategiczne*, Warszawa: C.H. Beck.

- Szczepankowski, P. 2007. *Wycena i zarządzanie wartością przedsiębiorstwa*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Turyna, J. 2008. *Rachunkowość finansowa*, Warszawa: C.H. Beck.
- Uchwała nr 6/07 Komitetu Standardów Rachunkowości z dnia 26.06.2007 r. w sprawie przyjęcia krajowego standardu rachunkowości nr 4 „Utrata wartości aktywów”, Dz.Urz. Min. Fin. z 2007 r. Nr 8, poz. 46.
- Ustawa z 29 września 1994 r. o rachunkowości, Dz.U. z 2009 r. Nr 152, poz. 1223; ost. zm. Dz.U. z 2009 r. Nr 165, poz. 1316.
- Walters, D. 2010. Znowu utrata wartości?! Skąd to ciągle zainteresowanie? *Aktualności MSSF*, PWC, nr 80 (grudzień 2009/styczeń 2010).